ตำรวจที่ดี : พุทธปรัชญาเชิงวิเคราะห์

Good Police : Analytical Buddhist Philosophy

พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม
Phramaha Maghavin Purisuttamo
ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
Research Center for Dhammasuksa
Phrapariyattidhamma of Watawutwikasitaram
E-mail : maghavin9@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาลักษณะของตำรวจที่ดี และ 2) เพื่อสร้างรูปแบบของตำรวจที่ดี จากการศึกษา พบว่า ลักษณะของตำรวจที่ดีคือเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการพัฒนากาย วาจา และใจเพื่อการทำงานในหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบตามหลักพุทธปรัชญาที่ประกอบด้วยหัวข้อใหญ่ 8 ประการ และหัวข้อย่อยอีก 43 ประการ

คำสำคัญ : ตำรวจ, พุทธปรัชญา, การพัฒนากาย วาจา และใจ

ABSTRACT

The article was followed objectives: 1) to study the characteristics of a good police and 2) to create a model of good police. The study was found that the characteristics of a good police is a great potential in the development of body, speech and mind, to work in their responsibilities with 8 major topics of Buddhist Philosophy consists and 43 sub-topics.

Keywords : police**,** buddhist philosophy, development of body, speech and mind

1. เกริ่นนำ

การปกครองดูแลบ้านเมืองตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาจวบจนถึงปัจจุบันนั้น ต้องมีผู้รับผิดชอบดูแลความสงบเรียบร้อย ไม่ให้เกิดความสับสนวุ่นวาย พร้อมทั้งก่อให้เกิดความผาสุกแก่ประชาชนด้วย ดังจะเห็นได้จากการดูแลปกครองบ้านเมืองของบางประเทศในอดีต ยกตัวอย่างเช่น การปกครองของชาวชมพูทวีปในอดีตก็ใช้การบริหารจัดการประเทศด้วยระบบวรรณะ ซึ่งประกอบไปด้วยวรรณะกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทร โดยแต่ละวรรณะก็มีการปฏิบัติหน้าที่ของตัวเองอย่างชัดเจน กล่าวคือวรรณะกษัตริย์ มีหน้าที่ในการดูแลปกครองบ้านเมืองเพื่อให้ประชาชนของตนเองมีความสุขสบาย ไม่เกรงกลัวต่อภยันตรายที่จะเกิดขึ้น เพราะปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในรัฐย่อมจะถูกแก้ไขโดยกษัตริย์ ส่วนวรรณะพราหมณ์ มีหน้าที่ในการทำพิธีกรรมหรือสอนสั่งสิ่งดีงามให้กับประชาชนในสังคม หมายความว่าพราหมณ์จะต้องให้คำตอบกับประชาชนในกรณีที่ต้องการการช่วยเหลือในเรื่องความจริง ความรู้ ความดี เหตุผล และคุณค่า สำหรับวรรณะแพศย์มีหน้าที่ในการทำมาค้าขาย เรียกกันว่าเป็นการทำหน้าที่เพื่อให้คนในสังคมมีความสะดวกสบายในการทำมาหากิน คือ เมื่อประชาชนในรัฐต้องการสิ่งของอุปโภคบริโภค แพศย์จะต้องผลิตหรือนำเข้าสิ่งเหล่านี้ตามโจทย์

ความต้องการของประชาชน โดยต้องไม่มีการเอารัดเอาเปรียบ มีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า สุดท้ายคือวรรณะศูทร มีหน้าที่ในการรับจ้างประกอบอาชีพตามความต้องการของนายจ้าง ด้วยว่าวรรณะนี้เป็นคนชนชั้นที่ไม่สูงเลย จึงต้องประกอบแรงงานตามมีตามเกิด เป็นการทำงานรายวันก็ว่าได้ ซึ่งนั่นก็ขึ้นอยู่กับว่าจะมีใครมาจ้างหรือไม่ ดังนั้น การประกอบการงานในสังคมจึงนับได้ว่าในอดีตนั้นเป็นไปตามวรรณะ โดยวรรณะก็มีกรอบแห่งหน้าที่ให้แต่ละคนในวรรณะต่างๆ ได้ปฏิบัติตนให้เรียบร้อยและไม่เป็นภาระของสังคมโดยรวม

กล่าวเฉพาะในสังคมไทยในอดีตเป็นต้นมา ก็ได้อาศัยบุคคลซึ่งมีอาชีพที่เรียกว่า ตำรวจ ได้ทำงานดูแลความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชน กล่าวคือหากประชาชนในสังคมไม่มีความสุขเพราะการรบราฆ่าฟัน การลักขโมย การละเมิดทางเพศ การใส่ร้ายป้ายสี หรือแม้แต่การไม่มีสติสัมปชัญญะจนเป็นเหตุทำให้ตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อน ตำรวจก็จะเป็นผู้ที่เข้าไปบริหารจัดการให้ปัญหาของประชาชนข้างต้นดังกล่าวสงบเรียบร้อย เรียกว่าไปทำในสิ่งที่ควรทำหรือไปแก้ปัญหาและไปสร้างปัญญาให้กับประชาชนได้เกิดความสุขกายสบายใจ ฉะนั้น ตำรวจจึงถือได้ว่าเป็นบุคคลที่เป็นสัญลักษณ์แห่งความสงบเรียบร้อยในสังคม เป็นผู้ที่สังคมคาดหวังให้เป็นบุคคลต้นแบบแห่งความถูกต้องดีงามคือเมื่อประชาชนเกิดความเดือดร้อนก็ต้องคิดถึงตำรวจ หรือเมื่อประชาชนเกิดความสบายก็ต้องคิดถึงตำรวจ เพราะตำรวจเป็นผู้มีกรอบในการแก้ปัญหาและเป็นผู้มีปัญญาในการสร้างความสบายนั่นเอง

สำหรับบทความเรื่องนี้ ผู้เขียนได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้เพื่อศึกษาลักษณะของตำรวจที่ดีและเพื่อสร้างรูปแบบของตำรวจที่ดี โดยวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้เขียนขึ้นเพื่อต้องการให้เห็นว่าตำรวจนั้นเป็นอาชีพที่ประชาชนในสังคมคาดหวังการพึ่งพาทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคมเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหากได้ทราบถึงการเป็นตำรวจที่ดีว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ตลอดทั้งได้ทราบถึงรูปแบบของตำรวจที่ดีว่าควรเป็นในรูปแบบไหน ก็ย่อมเป็นเครื่องมือในการดูแลปกครองบ้านเมืองให้เรียบร้อยน่าอยู่อาศัยได้

2. ลักษณะของตำรวจที่ดี

ตามที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าบุคคลผู้ที่เป็นตำรวจนั้นเป็นที่คาดหวังเพื่อการพึ่งพาของผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก แต่ก็เป็นที่รับรู้กันในสังคมว่าการที่บุคคลผู้เป็นตำรวจนั้นจะทำให้ผู้คนในสังคมพอใจ ถูกใจ หรือได้ดังใจนั้นมิใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายเลย เรียกกันว่าการเป็นตำรวจนั้นยากอยู่แล้ว ยิ่งเมื่อมาเป็นตำรวจแล้วต้องมาบริหารจัดการตนเองให้เป็นที่ยอมรับของผู้คนในสังคมนั้นยิ่งเป็นเรื่องยากไปใหญ่ ดังนั้น การเป็นตำรวจจึงเป็นที่ยอมรับกันในเบื้องต้นแล้วว่าต้องเหนื่อย ต้องทน และต้องมีปัญญา กล่าวคือเป็นผู้ที่เหนื่อยและทนเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและเป็นผู้มีปัญญารอบคอบในการแก้ปัญหาของประชาชนด้วย ในที่นี้ จึงสามารถเข้าใจได้ว่าการเป็นตำรวจที่ดีที่เป็นที่ยอมรับของผู้คนในสังคมนั้นควรมีลักษณะการทำงานในหน้าที่ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา (ตวงเพชร สมศรี, (2556), *วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจเชิงพุทธบูรณาการ,* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, อ้างในวารสารพุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2558, หน้า 61-82) ดังนี้

2.1 ทำงานเพื่อความถูกต้อง

ในพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ว่าด้วยการทำงานกับผู้คนในสังคมให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ไว้เนื้อเชื่อใจของทุกๆ ฝ่าย ไม่เป็นที่หวาดระแวง เรียกว่าเมื่อปฏิบัติได้ตามหลักคำสอนนี้แล้ว ผู้คนในสังคมก็จะเชื่อมั่นในความยุติธรรมจากตำรวจได้อย่างสนิทกายใจ หลักคำสอนดังกล่าวนี้คืออคติ 4 (ที.ปา. 11/176/196; 246/240; องฺ.จตุกฺก. 21/17/23) แปลว่า ฐานะอันไม่พึงถึง ทางความประพฤติที่ผิด ความไม่เที่ยงธรรม ความลำเอียง (wrong course of behavior; prejudice) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2555), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 149) ประกอบด้วย

1. ฉันทาคติ ได้แก่ ลำเอียงเพราะชอบ (prejudice caused by love or desire; partiality)

2. โทสาคติ ได้แก่ ลำเอียงเพราะชัง (prejudice caused by hatred or enmity)

3. โมหาคติ ได้แก่ ลำเอียงเพราะหลง พลาดผิดเพราะเขลา (prejudice caused by delusion or stupidity)

4. ภยาคติ ได้แก่ ลำเอียงเพราะกลัว (prejudice caused by fear)

2.2 ทำงานเพื่อพัฒนาชีวิต

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ว่าด้วยฝึกฝนพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน ไม่เว้นแม้แต่การทำงานหรือการดำเนินชีวิตในแต่ละวันก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งหลักคำสอนนี้ก็คือสิกขา 3 (ที.ปา. 11/228/231; องฺ.ติก. 20/521/294) แปลว่า ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน (the Threefold Learning; the Threefold Training) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2555), *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 107) ประกอบด้วย

1. อธิสีลสิกขา ได้แก่ สิกขาคือศีลอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง (training in higher morality)

2. อธิจิตตสิกขา ได้แก่ สิกขาคือจิตอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่นสมาธิอย่างสูง (training in higher mentality)

3. อธิปัญญาสิกขา ได้แก่ สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง (training in higher wisdom)

2.3 ทำงานเพื่อเพิ่มความดี

ในพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ว่าด้วยการเพิ่มพูนคุณงามความดีหรือเป็นหลักการการทำบุญกุศลให้ตัวเองได้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและชีวิต หลักคำสอนดังกล่าวนี้คือบุญกิริยาวัตถุ 3 (ที.ปา. 11/228/230; องฺ.อฏฐก. 23/126/245; ขุ.อิติ. 25/238/270) แปลว่า ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดี ทางทำความดี (bass of meritorious action; grounds for accomplishing merit) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2555), *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 93) ประกอบด้วย

1. ทานมัย บุญกิริยาวัตถุ ได้แก่ ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ (meritorious action consisting in giving or generosity)

2. สีลมัย บุญกิริยาวัตถุ ได้แก่ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย (meritorious action consisting in observing the precepts or moral behavior)

3. ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุ ได้แก่ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ (meritorious action consisting in mental development)

2.4 ทำงานเพื่อประสิทธิผล

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ว่าด้วยการพัฒนาตนให้มีคุณค่าทั้งในระดับตนเองและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการทำงานเพื่อสังคมซึ่งมีผู้คนหลากหลายความคิดอ่าน จึงจำเป็นต้องใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมนี้เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหลักคำสอนนี้คือพรหมวิหาร 4 (ที.ม. 10/184/225; ที.ปา. 11/228/232; อภิ.สํ. 34/190/75; วิสุทธิ. 2/124) แปลว่า ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ (holy abidings; sublime states of mind) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2555), *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 124-127) ประกอบด้วย

1. เมตตา ได้แก่ ความรักใคร่ ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า (loving-kindness; friendliness; goodwill)

2. กรุณา ได้แก่ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ (compassion)

3. มุทิตา ได้แก่ ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป (sympathetic joy; altruistic joy)

4. อุเบกขา ได้แก่ ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราชั่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้วอันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน (equanimity; neutrality; poise)

2.5 ทำงานเพื่อความพอดี

ในพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ว่าด้วยดำเนินชีวิตในแต่ละวันที่ต้องประสบพบเจอกับความต้องการหรือตัณหาของตัวเองและผู้คนในสังคมอย่างไม่รู้จักจบสิ้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีคุณค่าและมีความสุข หลักคำสอนดังกล่าวนี้คือสันโดษ 3 (ที.อ. 1/253; ม.อ. 2/188; องฺ.อ. 1/81; ขุทฺทก.อ. 159; อุ.อ. 288) แปลว่า ความยินดี ความพอใจ ความยินดีด้วยของของตนซึ่งได้มาด้วยเรี่ยวแรงความเพียรโดยชอบธรรม ความยินดีด้วยปัจจัยสี่ตามมีตามได้ ความรู้จักอิ่มรู้จักพอ (contentment; satisfaction with whatever is one's own) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2555), *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 105-106) ประกอบด้วย

1. ยถาลาภสันโดษ ได้แก่ ยินดีตามที่ได้ ยินดีตามที่พึงได้ คือ ตนได้สิ่งใดมา หรือ เพียรหาสิ่งใดมาได้เมื่อเป็นสิ่งที่ตนพึงได้ ไม่ว่าจะหยาบหรือประณีตแค่ไหน ก็ยินดีพอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ติดใจอยากได้สิ่งอื่น ไม่เดือดร้อนกระวนกระวายเพราะสิ่งที่ตนไม่ได้ ไม่ปรารถนาสิ่งที่ตนไม่พึงได้หรือเกินไปกว่าที่ตนพึงได้โดยถูกต้องชอบธรรม ไม่เพ่งเล็งปรารถนาของที่คนอื่นได้ ไม่ริษยาเขา (contentment with what one gets and deserves to get)

2. ยถาพลสันโดษ ได้แก่ ยินดีตามกำลัง คือ ยินดีแต่พอแก่กำลังร่างกายสุขภาพและวิสัยแห่งการใช้สอยของตน ไม่ยินดีอยากได้เกินกำลัง ตนมีหรือได้สิ่งใดมาอันไม่ถูกกับกำลังร่างกายหรือสุขภาพ ก็ไม่หวงแหนเสียดายเก็บไว้ให้เสียเปล่า หรือฝืนใช้ให้เป็นโทษแก่ตน ย่อมสละให้แก่ผู้อื่นที่จะใช้ได้ และรับหรือแลกเอาสิ่งที่ถูกโรคกับตน แต่เพียงที่พอแก่กำลังการบริโภคใช้สอยของตน (contentment with what is within one's strength or capacity)

3. ยถาสารุปปสันโดษ ได้แก่ ยินดีตามสมควร คือ ยินดีตามที่เหมาะสมกับตน อันสมควรแก่ภาวะฐานะ แนวทางชีวิต และจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน (contentment with what is befitting)

2.6 ทำงานเพื่อคุณประโยชน์

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ว่าด้วยการทำงานให้เกิดประโยชน์กับทุกๆ ฝ่าย หมายความว่าในการทำงานนั้นต้องบริหารจัดการตัวเองให้ถูกต้องและทำงานร่วมกับผู้อื่นให้เกิดประโยชน์แก่สังคมให้มากที่สุด หลักคำสอนดังกล่าวนี้คือราชธรรม 10 (ขุ.ชา. 28/240/86) แปลว่า ธรรมของพระราชา กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง ธรรมของนักปกครอง (virtues or duties of

the king; royal virtues; virtues of a ruler) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2555), *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 240-241) ประกอบด้วย

1. ทาน ได้แก่ การให้ คือ สละทรัพย์สิ่งของ บำรุงเลี้ยง ช่วยเหลือประชาราษฎร์ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ (charity; liberality; generosity)

2. ศีล ได้แก่ ความประพฤติดีงาม คือ สำรวมกายและวจีทวาร ประกอบแต่การสุจริต รักษากิตติคุณให้ควรเป็นตัวอย่าง และเป็นที่เคารพนับถือของประชาราษฎร์ มิให้มีข้อที่ใครจะดูแคลน (high moral character)

3. ปริจจาคะ ได้แก่ การบริจาค คือ เสียสละความสุขสำราญ เป็นต้น ตลอดจนชีวิตของตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง (self-sacrifice)

4. อาชชวะ ได้แก่ ความซื่อตรง คือ ซื่อตรง ทรงสัตย์ ไร้มารยา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจไม่หลอกลวงประชาชน (honesty; integrity)

5. มัททวะ ได้แก่ ความอ่อนโยน คือ มีอัธยาศัย ไม่เย่อหยิ่งหยาบคายกระด้างถือองค์ มีความงามสง่าเกิดแต่ท่วงทีกิริยาสุภาพนุ่มนวล ละมุนละไม ให้ได้ความรักภักดี แต่มิขาดยำเกรง (kindness and gentleness)

6. ตปะ ได้แก่ ความทรงเดช คือ แผดเผากิเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำย่ำยีจิต ระงับยับยั้งข่มใจได้ ไม่ยอมให้หลงใหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและความปรนเปรอ มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอ หรืออย่างสามัญมุ่งมั่นแต่จะบำเพ็ญเพียร ทำกิจให้บริบูรณ์ (austerity; self-control; non-indulgence)

7. อักโกธะ ได้แก่ ความไม่โกรธ คือ ไม่กริ้วกราด ลุอำนาจความโกรธ จนเป็นเหตุให้วินิจฉัยความและกระทำกรรมต่างๆ ผิดพลาดเสียธรรม มีเมตตาประจำใจไว้ระงับความเคืองขุ่น วินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันราบเรียบเป็นตัวของตนเอง (non-anger; non-fury)

8. อวิหิงสา ได้แก่ ความไม่เบียดเบียน คือ ไม่บีบคั้นกดขี่ เช่น เก็บภาษีขูดรีด หรือ เกณฑ์แรงงานเกินขนาด ไม่หลงระเริงอำนาจ ขาดความกรุณา หาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชาราษฎร์ผู้ใดเพราะอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง (non-violence; non-oppression)

9. ขันติ ได้แก่ ความอดทน คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำ ถึงจะลำบากกายน่าเหนื่อยหน่ายเพียงไรก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกยั่วถูกหยันด้วยคำเสียดสีถากถางอย่างใด ก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละทิ้งกรณีย์ที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม (patience; forbearance; tolerance)

10. อวิโรธนะ ได้แก่ ความไม่คลาดธรรม คือ วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ดีร้าย ลาภสักการะ หรืออิฏฐารมณ์ อนิฏฐารมณ์ใดๆ สติมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม ก็ดี นิติธรรม คือ ระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ก็ดี ไม่ประพฤติให้เคลื่อนคลาดวิบัติไป (non-opposition; non-deviation from righteousness; conformity to the law)

2.7 ทำงานเพื่อจัดการความดี

ในพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ว่าด้วยพัฒนาตนเองให้ครบวงจรทั้งทางร่างกายและจิตใจ เนื่องด้วยการจะเป็นตำรวจที่ดีนั้นต้องดีทั้งกาย วาจา และใจ ซึ่งหลักคำสอนนี้คือกุศลกรรมบถ 10 (ที.ปา. 11/360/284; 471/337) แปลว่า ทางแห่งกุศลกรรม ทางทำความดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติ (wholesome course of action) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2555), *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 233-234) ดังนี้

ก. กายกรรม 3 ได้แก่ การกระทำทางกาย (bodily action)

1. ปาณาติปาตา เวรมณี ได้แก่ เว้นจากปลงชีวิต (abstention from killing)

2. อทินนาทานา เวรมณี ได้แก่ เว้นจากถือเอาของที่เขามิได้ให้โดยอาการขโมย (abstention from taking what is not given)

3. กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี ได้แก่ เว้นจากประพฤติผิดในกาม (abstention from sexual misconduct)

ข. วจีกรรม 4 ได้แก่ การกระทำทางวาจา (verbal action)

4. มุสาวาทา เวรมณี ได้แก่ เว้นจากพูดเท็จ (abstention from false speech)

5. ปิสุณาย วาจาย เวรมณี ได้แก่ เว้นจากพูดส่อเสียด (abstention from tale-bearing)

6. ผรุสาย วาจาย เวรมณี ได้แก่ เว้นจากพูดคำหยาบ (abstention from harsh speech)

7. สัมผัปปลาปา เวรมณี ได้แก่ เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ (abstention from vain talk or gossip)

ค. มโนกรรม 3 ได้แก่ การกระทำทางใจ (mental action)

8. อนภิชฌา ได้แก่ ความไม่คิดเพ่งเล็งอยากได้ของเขา (non-covetousness)

9. อพยาบาท ได้แก่ ความไม่คิดร้ายผู้อื่น (non-illwill)

10. สัมมาทิฏฐิ ได้แก่ ความเห็นชอบ ถูกต้องตามคลองธรรม (right view)

2.8 ทำงานเพื่อมนุษยสัมพันธ์

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ว่าด้วยการปฏิบัติตนให้ดีในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ทั้งสังคมขนาดเล็กคือครอบครัวและสังคมขนาดใหญ่คือประเทศชาติ โดยตนเองที่มีบทบาทและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติไปตามสถานภาพที่ตนเองเป็นและคนอื่นเป็นคือเป็นเพื่อน เจ้านาย ลูกน้อง สามี ภรรยา ลูก นักบวช พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ หลักคำสอนดังกล่าวนี้คือทิศ 6 (ที.ปา. 11/198-204/202-206) แปลว่า บุคคลประเภทต่างๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทางสังคม ดุจทิศที่อยู่รอบตัว (directions; quarters) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2555), *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 191-196) ประกอบด้วย

1. ปุรัตถิมทิศ แปลว่า ทิศเบื้องหน้า คือ ทิศตะวันออก ได้แก่ มารดาบิดา เพราะเป็นผู้มีอุปการะแก่เรามาก่อน (parents as the east or the direction in front)

ก. บุตรธิดาพึงบำรุงมารดาบิดา ผู้เป็นทิศเบื้องหน้า ดังนี้ 1) ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ (Having been supported by them I will support them in my turn) 2) ช่วยทำการงานของท่าน (I will do their work for them) 3) ดำรงวงศ์สกุล (I will keep up the honor and the traditions of my family) 4) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท (I will make myself worthy of my heritage) 5) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน (I will make offerings, dedicating merit to them after their death)

ข. บิดามารดาย่อมอนุเคราะห์บุตรธิดา ดังนี้ 1) ห้ามปรามจากความชั่ว (They keep him back form evil) 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี (they train him in virtue) 3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา (They have him taught arts and sciences) 4) หาคู่ครองที่สมควรให้ (They arrange for his marriage to a suitable wife) 5) มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควร (They hand over his inheritance to him in due time)

2. ทักขิณทิศ แปลว่า ทิศเบื้องขวา คือ ทิศใต้ ได้แก่ ครูอาจารย์ เพราะเป็นทักขิไณยบุคคล ควรแก่การบูชาคุณ (teachers as the south or the direction in the right)

ก. ศิษย์พึงบำรุงครูอาจารย์ ผู้เป็นทิศเบื้องขวา ดังนี้ 1) ลุกต้อนรับ (by rising to receive them) 2) เข้าไปหา (by waiting upon them) 3) ใฝ่ใจเรียน (by eagerness to learn) 4) ปรนนิบัติ ช่วยบริการ (by personal service) 5) เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ (by attentively learning the and sciences)

ข. ครูอาจารย์ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์ ดังนี้ 1) ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี (They train him so that he is well-trained) 2) สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง (They teach him in such a way that he understands and remembers well what he has been taught) 3) สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง (They thoroughly instruct him in the lore of every art) 4) ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ (They introduce him to his friends and companions) 5) สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ (They provide for his safety and security in every quarter)

3. ปัจฉิมทิศ แปลว่า ทิศเบื้องหลัง ทิศตะวันตก ได้แก่ บุตรภรรยา เพราะติดตามเป็นกำลังสนับสนุนอยู่ข้างหลัง (wife and children as the west or the direction behind)

ก. สามีบำรุงภรรยา ผู้เป็นทิศเบื้องหลัง ดังนี้ 1) ยกย่องให้เกียรติสมกับฐานะที่เป็นภรรยา (by honoring her) 2) ไม่ดูหมิ่น (by being courteous to her) 3) ไม่นอกใจ (by being faithful to her) 4) มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านให้ (by handing over authority to her) 5) หาเครื่องประดับมาให้เป็นของขวัญตามโอกาส (by providing her with ornaments)

ข. ภรรยาย่อมอนุเคราะห์สามี ดังนี้ 1) จัดงานบ้านให้เรียบร้อย (The household affairs are to be well managed) 2) สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี (She should be hospitable and helpful to friends and relations of both hers and his) 3) ไม่นอกใจ (She should be faithful to him) 4) รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้ (She should take care of the goods he brings home) 5) ขยันไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวง (She should be skillful and industrious in all her duties)

4. อุตตรทิศ แปลว่า ทิศเบื้องซ้าย ทิศเหนือ ได้แก่ มิตรสหาย เพราะเป็นผู้ช่วยให้ข้ามพ้นอุปสรรคภัยอันตราย และเป็นกำลังสนับสนุน ให้บรรลุความสำเร็จ (friends and companions as the north or the direction in left)

ก. บุคคลพึงบำรุงมิตรสหาย ผู้เป็นทิศเบื้องซ้าย ดังนี้ 1) เผื่อแผ่แบ่งปัน (by generosity) 2) พูดจามีน้ำใจ (by kind words) 3) ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (by gulping them and acting for their welfare) 4) มีตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน (by putting them on equal terms) 5) ซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน (by being sincere to them)

ข. มิตรสหายย่อมอนุเคราะห์ตอบ ดังนี้ 1) เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน (They protect him when he is careless) 2) เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน (They guard his property when he is careless) 3) ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้ (They are a refuge for him when he is in danger) 4) ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก (They do not leave him in his troubles) 5) นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร (They show due respect to other members of his family)

5. เหฏฐิมทิศ แปลว่า ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ คนรับใช้และคนงาน เพราะเป็นผู้ช่วยทำการงานต่างๆ เป็นฐานกำลังให้ (servants and workmen as the nadir)

ก. นายพึงบำรุงคนรับใช้และคนงาน ผู้เป็นทิศเบื้องล่าง ดังนี้ 1) จัดการงานให้ทำตามความเหมาะสมกับกำลังความสามารถ (by assigning them work according to their strength) 2) ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่ (by giving them due food and wages) 3) จัดสวัสดิการดี มีช่วยรักษาพยาบาลให้ยามเจ็บไข้ เป็นต้น (by caring for them in sickness) 4) ได้ของแปลกๆ พิเศษมา

ก็แบ่งปันให้ (by sharing with them unusual luxuries) 5) ให้มีวันหยุดและพักผ่อนหย่อนใจตามโอกาสอันควร (by giving them holidays and leave at suitable times)

ข. คนรับใช้และคนงานย่อมอนุเคราะห์นาย ดังนี้ 1) เริ่มทำการงานก่อนนาย (They get up to work before him) 2) เลิกงานทีหลังนาย (They go to rest after him) 3) ถือเอาแต่ของที่นายให้ (They take only what is given to them) 4) ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น (They do their work well) 5) นำเกียรติคุณของนายไปเผยแพร่ (They spread about his praise and good name)

6. อุปริมทิศ แปลว่า ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณพราหมณ์ คือ พระสงฆ์ เพราะเป็นผู้สูงด้วยคุณธรรมและเป็นผู้นำทางจิตใจ (monks as the zenith)

ก. คฤหัสถ์ย่อมบำรุงพระสงฆ์ ผู้เป็นทิศเบื้องบน ดังนี้ 1) จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา (by kindly acts) 2) จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา (by kindly words) 3) จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา (by kindly thoughts) 4) ต้อนรับด้วยความเต็มใจ (by keeping open house to them) 5) อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4 (by supplying them with their material needs)

ข. พระสงฆ์ย่อมอนุเคราะห์คฤหัสถ์ ดังนี้ 1) ห้ามปรามจากความชั่ว (They keep him back from evil) 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี (They encourage him to do good) 3) อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี (They feel for him with kindly thoughts) 4) ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง (They teach him what he has not heard before) 5) ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง (They correct and clarity what he has learnt) 6) บอกทางสวรรค์ คือทางชีวิตที่มีความสุขความเจริญให้ (They show him the way to heaven)

จากที่กล่าวถึงหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาตั้งแต่เรื่องอคติ 4 และสิกขา 3 จนจบลงที่เรื่องราชธรรม 10 และทิศ 6 ทำให้เห็นได้ว่าการเป็นตำรวจนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ให้ได้ เพราะตำรวจจัดได้ว่าเป็นเครื่องหมายแห่งกฎเกณฑ์ที่จะได้ยืนยันได้ว่าในโลกนี้ คนดีหรือคนไม่ดีเป็นอย่างไร พร้อมทั้งตำรวจยังเป็นเครื่องหมายยืนยันถึงความสมเหตุสมผลอย่างไม่ต้องสงสัยให้ผู้คนในสังคมได้ว่าเมื่อทำดีแล้วย่อมได้อานิสงส์ตอบสนองคืออยู่อย่างเป็นสุขเสมอไป และเมื่อทำไม่ดีก็ย่อมได้รับโทษตอบสนองคืออยู่อย่างทุกข์ร้อนตลอดไปเช่นกัน

3. วิเคราะห์และวิจารณ์รูปแบบของตำรวจที่ดี

จากที่กล่าวไว้ว่าการเป็นตำรวจนั้นย่อมเป็นที่คาดหวังถึงการดูแลพึ่งพาจากประชาชนในสังคมเป็นอย่างยิ่ง โดยความคาดหวังดังกล่าวนั้นเป็นในรูปแบบของการเป็นตัวอย่างของบุคคลผู้ตั้งอยู่ในคุณธรรมจริยธรรมและเป็นในรูปแบบของการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ด้วย ดังนั้น ตำรวจจึงเป็นบุคคลที่ทุกคนต้องการให้เป็นผู้เต็มเปี่ยมไปด้วยความสะอาด สว่าง สงบทางกาย วาจา และใจ เรียกง่ายๆ ได้ว่าตำรวจต้องเป็นผู้มีบารมีธรรมทั้งในตัวเองและต่อสังคมที่ตำรวจดูแลปกครองอยู่นั่นเอง ซึ่งในที่นี้ถือว่ามีสอดคล้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาทั้ง 8 ประการที่ผู้เขียนได้นำมาผูกโยงนำเสนอแล้ว ด้วยว่าหลักคำสอนดังกล่าวทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องของการพัฒนาศักยภาพตำรวจในฐานะเป็นบุคคลคนหนึ่งและพัฒนาศักยภาพตำรวจในฐานะเป็นผู้ดูแลปกครองสมาชิกในสังคมด้วย จึงสรุปได้ว่ารูปแบบของตำรวจที่ดีนั้นต้องเป็นผู้มีกาย วาจา และใจตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา 8 หัวข้อใหญ่ ซึ่งมีหัวย่อยอยู่ทั้งหมด 43 หัวข้อด้วยกัน ดังนี้

ตารางแสดงหลักคำสอนในพระพุทธศาสนากับรูปแบบของตำรวจที่ดี

ตำรวจที่ดีทางกาย	ตำรวจที่ดีทางวาจา	ตำรวจที่ดีทางใจ
- สิกขา 3 *อธิสีลสิกขา* - บุญกิริยาวัตถุ 3	- สิกขา 3 *อธิสีลสิกขา* - บุญกิริยาวัตถุ 3	- อคติ 4 *ฉันทาคติ* *โทสาคติ*

ทานมัย บุญกิริยาวัตถุ *สีลมัย บุญกิริยาวัตถุ* - พรหมวิหาร 4 *เมตตา* *กรุณา* - สันโดษ 3 *ยถาลาภสันโดษ* *ยถาพลสันโดษ* - ราชธรรม 10 *ทาน* *ศีล* *ปริจจาคะ* *อาชชวะ* *มัททวะ* *อวิหิงสา* *ขันติ* *อวิโรธนะ* - กุศลกรรมบถ 10 *ปาณาติปาตา เวรมณี* *อทินนาทานา เวรมณี* *กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี* - ทิศ 6 *ปุรัตถิมทิศ* *ก. บุตรธิดาพึงบำรุงมารดาบิดา* *ข. บิดามารดาย่อมอนุเคราะห์บุตรธิดา* *ทักขิณทิศ* *ก. ศิษย์พึงบำรุงครูอาจารย์* *ข. ครูอาจารย์ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์* *ปัจฉิมทิศ* *ก. สามีบำรุงภรรยา* *ข. ภรรยาย่อมอนุเคราะห์สามี* *อุตตรทิศ* *ก. บุคคลพึงบำรุงมิตรสหาย* *ข. มิตรสหายย่อมอนุเคราะห์ตอบ* *เหฏฐิมทิศ*	*สีลมัย บุญกิริยาวัตถุ* - พรหมวิหาร 4 *เมตตา* - ราชธรรม 10 *ศีล* *อาชชวะ* *มัททวะ* *อวิหิงสา* *ขันติ* - กุศลกรรมบถ 10 *มุสาวาทา เวรมณี* *ปิสุณาย วาจาย เวรมณี* *ผรุสาย วาจาย เวรมณี* *สัมผัปปลาปา เวรมณี* - ทิศ 6 *ปุรัตถิมทิศ* *ข. บิดามารดาย่อมอนุเคราะห์บุตรธิดา* *2. ทักขิณทิศ* *ข. ครูอาจารย์ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์* *ปัจฉิมทิศ* *ก. สามีบำรุงภรรยา* *ข. ภรรยาย่อมอนุเคราะห์สามี* *อุตตรทิศ* *ก. บุคคลพึงบำรุงมิตรสหาย* *เหฏฐิมทิศ* *ข. คนรับใช้และคนงานย่อมอนุเคราะห์นาย* *อุปริมทิศ* *ก. คฤหัสถ์ย่อมบำรุงพระสงฆ์* *ข. พระสงฆ์ย่อมอนุเคราะห์คฤหัสถ์*	*โมหาคติ* *ภยาคติ* - สิกขา 3 *อธิสีลสิกขา* *อธิจิตตสิกขา* *อธิปัญญาสิกขา* - บุญกิริยาวัตถุ 3 *ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุ* - พรหมวิหาร 4 *เมตตา* *มุทิตา* *อุเบกขา* - สันโดษ 3 *ยถาสารุปปสันโดษ* - ราชธรรม 10 *ศีล* *อาชชวะ* *มัททวะ* *ตปะ* *อักโกธะ* *อวิหิงสา* *ขันติ* - กุศลกรรมบถ 10 *อนภิชฌา* *อพยาบาท* *สัมมาทิฏฐิ* - ทิศ 6 *ปุรัตถิมทิศ* *ข. บิดามารดาย่อมอนุเคราะห์บุตรธิดา* *2. ทักขิณทิศ ได้แก่ ครูอาจารย์* *ก. ศิษย์พึงบำรุงครูอาจารย์* *ข. ครูอาจารย์ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์* *ปัจฉิมทิศ* *ก. สามีบำรุงภรรยา* *ข. ภรรยาย่อมอนุเคราะห์สามี* *อุตตรทิศ*

ก. นายพึงบำรุงคนรับใช้และคนงาน *ข. คนรับใช้และคนงานย่อมอนุเคราะห์นาย* *อุปริมทิศ* *ก. คฤหัสถ์ย่อมบำรุงพระสงฆ์* *ข. พระสงฆ์ย่อมอนุเคราะห์คฤหัสถ์*		*ก. บุคคลพึงบำรุงมิตรสหาย* *อุปริมทิศ* *ก. คฤหัสถ์ย่อมบำรุงพระสงฆ์* *ข. พระสงฆ์ย่อมอนุเคราะห์คฤหัสถ์*

4. สรุป

ตามที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่าสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมไหน กล่าวคือจะเป็นสังคมไทยหรือสังคมอื่นๆ ตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาแล้ว ได้มีความจำเป็นอย่างที่สุดที่จะต้องมีบุคคลผู้ได้รับสมญานามว่าผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ด้วยตราบใดที่สังคมยังมีความทุกข์ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคมอยู่ ตำรวจก็ยังมีความจำเป็นต้องมีอยู่คู่กับการเป็นไปของสังคม และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาก็เป็นที่ยืนยันอย่างชัดเจนแล้วว่าความทุกข์หรือความไม่สบายกายไม่สบายใจนั้นเป็นเรื่องจริงที่ไม่มีคนหนึ่งคนใดหรือสังคมใดหนีพ้น นอกเสียจากว่าหมดความทุกข์หรือเข้าถึงนิพพานแล้วเท่านั้นจึงจะหลุดพ้นจากความทุกข์หรือปัญหาได้ ดังนั้น ในฐานะเป็นบุคคลคนหนึ่งในสังคมของตำรวจจึงนับว่าตำรวจเป็นผู้ที่เสียสละความสุขเพื่อความสุขของคนอื่นจริงๆ และก็ไม่เป็นการเกินเลยนักที่จะกล่าวว่าตำรวจคือสัญลักษณ์แห่งสุขภาวะของผู้คนในสังคม เพราะตำรวจคือผู้เป็นต้นแบบแห่งการทำลายทุกข์เพื่อผู้อื่นและเป็นต้นแบบแห่งการสร้างสุขเพื่อผู้อื่นเช่นกัน สรุปแล้ว ตำรวจจึงเป็นบุคคลผู้สร้างปัญญาและจัดการกับปัญหาให้กับผู้คนในสังคมได้ โดยตำรวจจะต้องมีพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจที่ประกอบด้วยหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาตามที่สรุปแสดงในตารางข้างล่างดังนี้

ตารางแสดงสรุปเกี่ยวกับตำรวจที่ดี

ตำรวจที่ดี	ลักษณะของตำรวจที่ดี	รูปแบบของตำรวจที่ดี
- อคติ 4 - สิกขา 3 - บุญกิริยาวัตถุ 3 - พรหมวิหาร 4 - สันโดษ 3 - ราชธรรม 10 - กุศลกรรมบถ 10 - ทิศ 6	- ทำงานเพื่อความถูกต้อง - ทำงานเพื่อพัฒนาชีวิต - ทำงานเพื่อเพิ่มความดี - ทำงานเพื่อประสิทธิผล - ทำงานเพื่อความพอดี - ทำงานเพื่อคุณประโยชน์ - ทำงานเพื่อจัดการความดี - ทำงานเพื่อมนุษยสัมพันธ์	-เป็นผู้สามารถพัฒนาศักยภาพทางความคิดอ่าน (mental action) ให้ถูกทาง -เป็นผู้สามารถพัฒนาศักยภาพทางร่างกาย (bodily action) ให้ถูกต้อง -เป็นผู้สามารถพัฒนาศักยภาพทางการพูดจา (verbal action) ให้ถูกที่

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2555). **คู่มือเสริมสร้างการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.

เกียรติพงษ์ มีเพียร, พ.ต.อ. (พิเศษ), รศ.ดร. (2545). **คุณธรรมและจรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.

ประเสริฐ เกสรมาลา, พล.ต.ต. (2547). **ตำรวจและสังคมเสริมประสบการณ์.** กรุงเทพฯ: สูตรไพศาล.

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, ร.ต.อ. (2528). **สามมิติของตำรวจไทยในทศวรรษใหม่.** กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ (45 เล่ม) [ออนไลน์].

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). **พระไตรปิฎก สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้.** กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2528). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2539). **พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน.** กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2530). **พระไตรปิฎกวิเคราะห์.** กรุงเทพฯ: ช่อมะไฟ.

แสง จันทร์งาน. (2540). **วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

องอาจ ทรายทอง, ร.ต.ท. และชัยวัฒน์ โลหะเวช, ร.ต.ท. (2531). **จริยธรรมหลักสูตรนักเรียนพลตำรวจ.** กองบัญชาการศึกษา: โรงพิมพ์ตำรวจ.

อมร รักษาสัตย์ และคนอื่น ๆ. (2546). **จริยธรรมในวิชาชีพตำรวจ.** กรุงเทพฯ : ชวนการพิมพ์.

งานวิจัย

คฑาวุธ พรหมายน. (2545). **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองตรวจคนเข้าเมือง 2 : ศึกษาเฉพาะกรณี ข้าราชการตำรวจฝ่าย 1 และฝ่าย 2.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ตวงเพชร สมศรี. (2556). **วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจเชิงพุทธบูรณาการ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. อ้างในวารสารพุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2558.

นพดล เทียนเพิ่มพูน, พ.ต.ท. (2546). **การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันราชภัฏนครปฐม.

ฟื้น พระคุณ. (2543). **ปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วรพันธ์ ทองหมัน, ดาบตำรวจ. (2552). **การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม.** สารนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำเภา วอนยิน, ดาบตำรวจ. (2557). **การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 7 จังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

หนังสือภาษาอังกฤษ

P.V. Bapat. (1937). **Vimuttimagga and Visuddhimagga : A Comparative Study.** Poona: The Culcutta Oriental Prees.

Rhys davids. and stete. (1966). **The Pali Text Society's Pali – English Dictionary.** London: The Pali text Society.

อินเทอร์เน็ต

http://www.84000.org/tipitaka/dic/index_dd.php

http://www.buddhistelibrary.org/th/thumbnails.php?album=136